

Programový dokument neostalinského režimu v ČSSR a jeho represivní politiky – 11. 12. 1970

Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ

Od dubna 1969 vynaložil ústřední výbor, jeho předsednictvo spolu s aktivem strany velké úsilí, aby objasnily straně, dělnické třídě a všem občanům příčiny krize naší společnosti, která vyvrcholila v roce 1968 v kontrarevoluci.

V návaznosti na hodnocení a závěry, které přijal ÚV KSČ, zejména po svém zasedání v září 1969 a v lednu 1970, byly ve stranických orgánech a organizacích vypracovány vlastní rozbor, které spolu s pohovory s jedním a půl miliónem členů strany při výměně legitimací pomohly dále odhalit působení pravicových a antisocialistických sil ve straně a ve společnosti.

Nashromážděné zkušenosti a poznatky nám umožňují, abychom přistoupili k zobecnění tohoto kolektivního poznání strany. Ústřední výbor KSČ je přesvědčen, že se tento dokument stane poučením pro stranu a přispěje k jejímu dalšímu politicko-ideovému i organizačnímu sjednocování, k upevnění jejího marxisticko-leninského charakteru, k posílení její vedoucí úlohy a k úspěšnému socialistickému rozvoji celé naší společnosti.

/.../

Záměry a cíle kontrarevoluce v Československu byly obdobné jako v Maďarsku v roce 1956, pouze taktický postup byl jiný vzhledem k odlišným podmínkám i době. Protisocialistické síly v naší zemi, jednající v souladu se záměry soudobého imperialismu, se orientovaly především na použití metod politické, ideologické a mocenské destrukce a na postupné uskutečňování kontrarevolučních cílů v delším časovém období, než tomu bylo v Maďarsku. Avšak i u nás počítaly tyto síly s tím, že ve vhodnou chvíli, narazí-li jejich plány na odpor, rozpoutají i fyzický teror proti marxisticko-leninským kádrům i proti občanům oddaným socialismu.

Dnes už na základě získaného poznání je možné odpovědět na otázku, jak narůstala hrozba revolučním vymoženostem našeho lidu a proč se nepodařilo zastavit kontrarevoluční spád událostí a obhájit věc socialismu v ČSSR vnitřními silami, ať už cestou politického zápasu, nebo pomocí vlastních mocenských prostředků.

Vývoj po lednu 1968 potvrzuje, že pravice vedla cílevědomý útok proti všem základním hodnotám a normám socialismu a že systematicky rozkládala stranu i celý politický socialistický systém. Tento široce založený nápor jí usnadňovala skutečnost, že A. Dubček, který měl zpočátku důvěru ve straně i v zemi, postupně ustupoval z marxisticko-leninských pozic, dostával se do vleku pravicově oportunistických a protisocialistických sil, až se nakonec stal jejich symbolem.

Pro dosažení normalizace bylo především třeba zformovat všechny zdravé síly ve straně i mimo stranu k rozhodnému úderu proti reakci, odhalit pravicově oportunisty a jejich skutečné záměry, porazit pravici v otevřeném politickém boji, vyrvat jí z rukou rozhodující mocenské pozice a nástroje, zejména sdělovací prostředky, a vymanit široké vrstvy pracujících z jejího vlivu. Přitom podmínky, v nichž se tento zápas odehrával, byly mimořádně těžké a složité.

Mnoho lidí propadlo ideovému zmatku a nebylo s to se oprostit od emocí podněcených a nadále rozjitřovaných především sdělovacími prostředky. Heslo „národní jednota“ se stalo zaklínadlem, jež sloužilo k morálnímu a politickému terorizování čestných komunistů a internacionalisticky smýšlejících pracujících. Nátlakem a nacionalistickým jitržením, jehož intenzita se stávala nesnesitelnou, napáchala pravice nepředstavitelné škody. Nese také odpovědnost za neštěstí mnohých rodin, jejichž členové se dali strhnout do víru nacionalistické a protisovětské nevráživosti a někteří dokonce opustili svou vlast.

V prvních týdnech po 21. srpnu byly pravicové a protisocialistické síly ještě velmi drzé a troufalé. Spoléhaly se na to, že v A. Dubčekovi, O. Černíkovi a dalších pravičáckých ve vedení strany a státu a v jiných a v jiných člancích politického systému, kteří prováděli politiku dvojí tváře, mají záštitu a že mohou působit v předsrpnovém duchu, aniž se setkají s patřičným organizovaným odporem.

Avšak kontrarevolučním živlům nebylo dopřáno dlouho se radovat z některých úspěchů, jichž zpočátku po srpnu 1968 dosahovaly. Velkou čarou přes jejich rozpočet bylo schválení Smlouvy o dočasném pobytu sovětských vojsk v ČSSR přijaté 18. října 1968 Národním shromážděním. Přijetí této smlouvy bylo významným politickým faktorem, jenž dával všem opravdovým komunistům a čestným stoupencům socialismu jistotu a vzpruhu do dalšího zápasu za očistu a upevnění všech socialistických hodnot.

Tento dokument byl zpracován na podzim 1970 a schválen na zasedání ÚV KSČ. Jeho důsledkem bylo upevnění totalitní moci. Stal se závazným vodítkem pro výklad a posuzování nedávné minulosti ve všech sférách veřejného života.

Československo-sovětské vztahy 1961–1971. Dokumenty a materiály, Praha 1975, s. 594

normalizace a konsolidace – dva dobové klíčové pojmy – „konsolidace politického systému“, tj. vnitřní sjednocení KSČ a plné obnovení její vedoucí úlohy, tedy mocenského monopolu; pojem normalizace označoval „normalizaci“ poměrů ve společnosti podle příkazů KSČ, vedoucí politické síly v zemi

pravičáci ve straně – označení pro stoupence reformního proudu v KSČ při výměně členských legitimací; normalizátoři byli buď vyloučeni nebo vyškrtnuti z KSČ

aktiv strany – sbor funkcionářů pověřených určitými úkoly, pojem z komunistické stranické terminologie

kontrarevoluce – byla oficiálním důvodem k zásahu okupačních vojsk v srpnu 1968, viz. tzv. zvací dopis Černík Oldřich (*1921) – komunistický politik, od dubna 1968 předseda vlády, účastnil se reformního procesu

Od roku 1970 mělo veškerou moc v ruce nové vedení a direktivy vydávala rozhodnutí ÚV KSČ a usnesení sjezdů.

■ *Kdy byl připraven a schválen dokument nazvaný Poučení z krizového vývoje? Na které jiné obdobné dokumenty navazuje? Jaké rozhodné záměry nové vedení KSČ zveřejňuje?*

■ *Jak charakterizuje úsilí obyvatel ČSR na jaře 1968 a tehdejší vedení KSČ?*

■ *K jakým opatřením došlo uvnitř KSČ po roce 1969 ve vztahu k členstvu a vedení?*

■ *Které hlavní úkoly formuluje ÚV KSČ v oblasti ideové, politické a ekonomické?*

XIII. sjezd KSČ (31. 5.–4. 6. 1966) – poslední sjezd, který předcházel rozvoji reformního procesu, hl. referát přednesl A. Novotný, čestným hostem byl L. I. Brežněv. Během srpnových událostí r. 1968 se sešel mimořádný XIV. sjezd (tzv. vysočanský), novým vedením však byl zcela ignorován

Květnové plénum ÚV KSČ v roce 1969 projednalo a schválilo realizační směrnici, v níž byly obsaženy programové úkoly pro nejbližší období. Cílem bylo:

- ideově a organizačně porazit pravici, obnovit jednotu strany na základech marxismu-leninismu a plně likvidovat pozice antisocialistických sil ve společnosti;
- obnovit a upevnit internacionální svazky se Sovětským svazem a dalšími socialistickými zeměmi a znovu získat autoritu KSČ v mezinárodním komunistickém hnutí;
- rozvinout úlohu socialistického státu a upevnit jeho orgány;
- v politickém systému Národní fronty zajistit vedoucí úlohu strany a vrátit mu socialistický charakter;
- zastavit inflaci a dosáhnout postupné konsolidace národního hospodářství.

Hostem na XIV. sjezdu (25.–29. 5. 1971) byl opět Leonid Brežněv.

Adolf Branald zasvěceně vylíčil okolnosti, za nichž byl 31. května 1970 ustaven „výběrový“ nový svaz českých spisovatelů, do jehož čela postavila normalizační moc spisovatele Jana Kozáka. Sarkasticky a ironicky komentuje pokusy literárních normalizátorů povzbudit novou vlnu „socialistického realismu“.

A. Branald, *Děkovačka bez pugétu*, Praha 1994, s. 166–167

Mezi spisovatele postižené totalitním systémem patřil i Jaroslav Seifert, jehož tvorba i život byly značně ztíženy.

Čeští spisovatelé na počátku období „normalizace“ – jaro 1972

Svědectví o sjezdu spisovatelů 31. 5.–1. 6. 1972

...Tribunál, jaký spisovatelé dosud nezažili, byl ohlášen na poslední májový den. Poslední den měsíce lásky. Sto patnáct vybraných spisovatelů mělo rozhodnout o dalším osudu české kultury, a tak i o zbytku vyřazeném ze stáda. Byli výběroví, předpokládalo se, že budou mlčet a zdvihnou ruku. Ani jsem se jim moc nedivil. Měl jsem zkušenost ze stáda i z houfu. Strach z opuštěnosti nám byl společný, záchranu hledal každý po svém. Stejně jako v houfech nenajdete samé hrdiny, ani stádo není složeno ze samých zbabělců. Touha slušně žít, psát a být čten je nám společná. Pud sebezáchovy nelze nikomu vyčítat, aspoň si to myslím. Rozdíl je ovšem v tom, co kdo za své sladké nezměrno je ochoten obětovat – a má-li na to.

V přípravě ustavujícího sjezdu výběrového Svazu českých spisovatelů mohli jsme výsledek předvídat. Stejně tak jsme mohli předvídat, jaká literatura bude vyžadována a jací zkušovaní budou připuštěni ji obdělávat. Vedoucí manažer sjezdu Jan Kozák si ale nejdříve položil otázku mnohem složitější: Jak se jen mohlo stát, že spisovatelé zradili budovatelský heroismus dělnické třídy, rolníků a pracující inteligence? Na otázku do prance odpověděl sám, rázně, po leninsku: Svazu se zmocnila *elita* pomáhající kontrarevolučním silám vytrhnout Československo ze socialistického tábora. Úkolem sjezdu je distancovat se od zrádců a obnovit aktivitu tvůrčích spisovatelů našich národů.

Hlavním tématem socialistické literatury je člověk, zejména dělník a družstevník, usoudil soudruh Kozák. A ten nám z literatury vymizel. Proto dalo vedení přípravného výboru podnět k spolupráci s odboráři a s ministerstvem zemědělství a uzavřelo řadu dohod o vypsaní soutěží na díla s tematikou z dělnického prostředí a současné vesnice.

S úctou pamětníka vzpomněl jsem Ďurišova Dobříšského kulturního programu, vyhlášeného a zkrachovaného před pětadvaceti lety, věnoval jsem i tichou pietní vzpomínku kulturním patronátům a s lítostí studovaného ekonomu povzdychl jsem nad zmarněným kapitálem, investovaným do soutěží s „tematikou“. Kolegiálně jsem zalítoval mužů a žen, majících splnit poslání, které náš pracující člověk od umělce očekává – jmenovat všech sto patnáct členů nového Svazu by trvalo dlouho, proto Jan Kozák vybral nejlepší z nejlepších, čtrnáct zasloužilých a sedmáct talentovaných. Mezi klasiky zařadil i Antonína Zápotockého a F. K. Sedláčka. K současné

elitě přiřadil i nečlenku Jarmilu Glazarovou a mrtvého Jana Drdu, kterému odpustil i nerozvážný výrok se skývou chleba a sklenicí vody. Potom jmenovitě a do jednoho vymetl sál s revizionisty, kontrarevolucionáři a elitáři. Příslušná klasifikace byla pak zapsána každému do jeho kádrovací karty. Já tam měl: – Člen komise, jež měla za úkol udržovat styky a finančně podporovat spisovatele, kteří emigrovali. Rovněž tam byly zapsány přečiny a zločiny, uvedené v knize Rudolfa Černého *Jak se dělá kontrarevoluce*, která jako synopsis posloužila pro sjezdový referát. Nebyly opomenuty ani petice a provolání, podepsaná v posledních dvou letech.

Zveřejnění hlavního sjezdového referátu se všemi jmény a poklesky se rovnalo rozsudku. Byl to, z hlediska marxistické etiky, nejušlechtilejší způsob veřejného vyhlášení klatby. Černé na bílém v tisku, hlasem v rozhlasu, obrazem v televizi, dávalo se na vědomost úřadům, školám, zaměstnavatelům, rudým koutkům a uličním důvěrníkům, že na sto jmenovaných spisovatelů, žurnalistů, kritiků a literárních vědců je od této chvíle považováno za společensky bezprizorné a může s nimi být jako s bezprizornými zacházeno.

Nezasvěcení kroutili hlavou nad tím, jakýže mělo tolik známých literátů důvod zradit stranu, a protože kroucení hlavou bývá výrazem pochybností, pospíšili si normalizátoři zpochybnit pochybnosti poukazem na objektivitu a ušlechtilost tribunálu...

Branald Adolf (*1910) – český spisovatel, v l. 1952–59 redaktor nakladatelství Československý spisovatel
Kozák Jan (*1921) – oficiální komunistický prozaik, od r. 1972 předseda Svazu českých spisovatelů, podílel se na normalizaci kultury a vylučování tvůrců z možnosti publikace synopsis – stručný nástin, výtah, přehled (z obsahu knihy, stati apod.)

■ *Jak se změnila situace pro tvorbu spisovatelů v období normalizace – po roce 1969 a 1970? Z čeho byli umělci aktivní v roce 1968 obvinění? Jaké pokyny dostali spisovatelé pro další práci?*

■ *Co se stalo se jmény a dílem asi sta autorů, kteří neprošli kádrováním straníků – nových funkcionářů Svazu spisovatelů?*

Proměny ve vedení KSČ v letech normalizace

Glosy funkcionáře

Gustáv Husák, který se dostal k moci obratným manévrováním a vnitrostraníckými intrikami po okupaci Československa a který uspokojivě splnil svůj hlavní úkol – obnovil sovětské pozice a eliminoval z reálného politického života všechny opo-
 nenty Moskvy, si mohl být svou pozicí jistý. Nepotřeboval nikoho ze svých spolupojovníků, či spíše spoluvníků likvidovat, ani udržovat v permanentní nejistotě. Po grandiózní stranické čistce na počátku sedmdesátých let, během které byli odstraněni všichni oponenti kapitulantské politiky nového vedení, se nemusel Husák bát ani svého věčného rivala Vasilu Bílaka, který si svého času veřejně postěžoval na to, jak ho Husák vymanévroval z pozice prvního tajemníka ÚV KSS, když v roce 1968 prohlásil po návratu zavlčené „delegace“ z Moskvy, že na mimořádný sjezd KSS, který byl svolán na 26. 8. 1968 do Bratislavy, půjde sám a že Bílakovi po uklidnění situace zavolá. „Na ten telefon čekám dodnes,“ řekl po čase Vasil Bílak. Místo telefonování se tam nechal Gustáv Husák zvolit prvním tajemníkem na Slovensku...

Jak už jsem uvedl, ve stranickém aparátu bylo veřejným tajemstvím, že Bílak je hlavním pretendentem na trůn generálního tajemníka, ale že mu nezbyvá nic jiného, než čekat, až Husák buď zemře sešlostí věkem, nebo odstoupí pro nemoc. Nedočkal se a nakonec se stal jednou z prvních obětí přestavby. Přesněji řečeno její československé karikatury. Po pádu Vasilu Bílaka se začalo v aparátu horečně diskutovat o tom, kdo zaujme místo „následníka trůnu“. Nejčastěji se mluvilo o Štrougalovi, který se svými ambicemi nijak netajil, o Jakešovi, pro kterého mluvil jeho pragmatismus, funkce ekonomického tajemníka i údajné přátelství s Michaiilem Gorbačovem, se kterým se prý poznal během svých studií v Moskvě, o Štěpánovi, kterého však handicapoval jeho relativně nízký věk a odpor středních funkcionářských kádrů – a konečně i o Janu Fojtíkovi. Tomu se sice obecně přikládaly nejmenší naděje, ale lze jen těžko uvěřit tomu, že by on sám žádné ambice v tomto směru nechoval. Bylo by to proti logice politiky.

Když v roce 1987 zesílily tlaky na výměnu generálního tajemníka, Husák pochopil, že jeho dny jsou sečteny. Otázka následníka se vynořila s novou naléhavostí. Na Nábřeží začala v té době kolovat zpráva, že jistá mocenská skupina předložila návrh i na Fojtíka.

Husák se prý rozčílil a měl prohlásit, že to už za sebe raději dosadí Pitru. Zdá se, že teprve po tomhle extempore Fojtík pochopil, že jeho naděje jsou nepatrné, a začal podporovat Jakeše proti Štrougalovi.

Nejmenovaný pracovník ústředního aparátu podává pod pseudonymem Aparát svědectví o poměrech ve vedení KSČ v době normalizace a zvláště si všímá soupeření o nástupnictví po G. Husákově mezi L. Štrougallem a M. Jakešem.

Aparát, Soumrak polobohů (Vzpomínky vedoucího komunistického funkcionáře, pracovníka ÚV KSČ), Praha 1991, s. 87 – 88

stranícká čistka – šlo o prověrky členů strany při příležitosti výměny členských legitimací KSČ; došlo k masovému vylučování nebo vyškrtnutí z řad členů

Nábřeží – je míněno sídlo ÚV KSČ Štrougal Lubomír – 1970–88 předseda vlády, jeden z nejvýznamnějších normalizačních činitelů Husákovy režimu

Fojtík Jan – hlavní ideolog normalizačního období

Jakeš Milouš – člen předsednictva a v l. 1988–89 generální tajemník ÚV KSČ

Štěpán Miroslav – dlouholetý stranický pracovník v mládežnickém hnutí, člen předsednictva a vedoucí tajemník MV KSČ v Praze

Pitra Vladimír – člen předsednictva a po L. Štrougalovi krátkou dobu předseda české vlády

Členové nového vedení na tribuně jednoho ze zasedání.

■ *Které období popisuje ve svých vzpomínkách tehdejší člen Ústředního výboru KSČ?*

■ *Jaké panovaly vztahy mezi vedoucími funkcionáři, kteří rozhodovali o veškerém dění v naší zemi?*

Po vojenském zásahu a po smluvním zajištění pobytu sovětských vojsk na československém území následovalo i uzavření oficiální československo-sovětské smlouvy, která navazovala na smlouvy z roku 1943 a 1963.

Československo-sovětské vztahy 1961-1971. Dokumenty a materiály, Praha 1975, s. 523-525

■ *Kdy byla smlouva uzavřena? Které předchozí dohody a historická období připomíná? K čemu dokument vládu zavazuje?*

Nové vedení se v období normalizace snažilo opět zveličovat úspěchy a propagačně vzbuzovat zdání klidu a pořádku. Příležitostí bylo např. 50. výročí založení KSČ.

Jak soubor o nejvyšší post ve straně dopadl, každý ví. Málokdo však ví, že samo hlasování v předsednictvu bylo velmi těsné a že Štrougal se odmítl s porážkou smířit. To také urychlilo jeho odchod z funkce předsedy vlády. Že se ale s porážkou nesmířil ani pak, to dokázal na mimořádném zasedání ÚV KSČ dne 24. 11. 1989, kdy ho jeho přívrženci, kteří se původně chystali k rozhodujícímu střetu na plánovaném prosincovém plénu, navrhli za generálního tajemníka místo odstoupujícího Miloše Jakeše.

Plné podřízení ČSSR Sovětskému svazu

Smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi ČSSR a SSSR – 6. 5. 1970

Československá socialistická republika a Svaz sovětských socialistických republik, potvrzující věrnost cílům a zásadám československo-sovětské smlouvy o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci uzavřené dne 12. prosince 1943 a prodloužené dne 27. listopadu 1963, která sehrála historickou úlohu v rozvoji přátelských vztahů mezi národy obou států a položila trvalé základy pro další upevnění bratrského přátelství a všestranné spolupráce mezi nimi,

hluboce přesvědčeny, že nerozborné přátelství mezi Československou socialistickou republikou a Svazem sovětských socialistických republik zpečetěné ve společném boji proti fašismu a dále prohloubené v letech výstavby socialismu komunismu, jakož i bratrská vzájemná pomoc a všestranná spolupráce, založené na učení marxismu-leninismu, neochvějných zásadách socialistického internacionalismu, odpovídají životním zájmům národů obou zemí a celého socialistického společenství,

potvrzující, že podpora, upevňování a ochrana socialistických vymožeností, jichž bylo dosaženo hrdinným úsilím a obětavou prací lidu každé země, jsou společnou internacionální povinností socialistických zemí,

rozhodnuty neustále důsledně posilovat jednotu a semknutost všech zemí socialistického společenství, spočívající na totožnosti společenského zřízení a konečných cílů, vyjadřující rozhodnou vůli neochvějně dodržovat závazky vyplývající z Varšavské smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci ze dne 14. května 1955,

konstatující, že hospodářská spolupráce mezi oběma státy přispívá k jejich rozvoji i k dalšímu zdokonalování mezinárodní socialistické dělby práce a k socialistické ekonomické integraci v rámci Rady vzájemné hospodářské pomoci,

vyjadřující pevné odhodlání napomáhat upevnění míru a bezpečnosti v Evropě i na celém světě, účinně čelit imperialismu, revanšismu a militarismu,

řídíce se cíli a zásadami Charty Organizace spojených národů, berouce v úvahu výsledky, kterých obě země dosáhly při budování socialismu a komunismu, současný stav a možnosti dalšího rozvoje všestranné spolupráce, jakož i změny, k nimž došlo v Evropě a ve světě po uzavření smlouvy ze dne 12. prosince 1943, dohodly se na tomto:

Čl. 1: Vysoké smluvní strany budou v souladu se zásadami socialistického internacionalismu i nadále upevňovat věčné nerozborné přátelství mezi národy Československé socialistické republiky a Svazu sovětských socialistických republik, rozvíjet všestrannou spolupráci mezi oběma státy a poskytovat si vzájemně bratrskou pomoc a podporu, jednáje na základě vzájemného dodržování státní svrchovanosti a nezávislosti, rovnoprávnosti a nevměšování do vnitřních záležitostí.

Čl. 2: Vysoké smluvní strany, vycházejíce ze zásad přátelské vzájemné pomoci a mezinárodní socialistické dělby práce, budou dále rozvíjet a prohlubovat vzájemně výhodnou dvoustrannou i mnohostrannou hospodářskou a vědeckotechnickou spolupráci s cílem rozvoje národního hospodářství, dosažení co nejvyšší vědeckotechnické úrovně a efektivnosti společenské výroby, jakož i zvyšování hmotného blahobytu pracujících svých zemí.

Strany budou přispívat k dalšímu rozvoji hospodářských styků a spolupráce, jako i socialistické ekonomické integrace členských zemí Rady vzájemné hospodářské pomoci.

Čl. 3: Vysoké smluvní strany budou i nadále rozvíjet a rozšiřovat spolupráci mezi oběma zeměmi v oblasti vědy kultury, školství, literatury a umění, tisku, rozhlasu, filmu, televize, zdravotnictví, turistiky, tělesné výchovy a v jiných oblastech.

Čl. 4: Vysoké smluvní strany budou napomáhat dalšímu rozšiřování spolupráce

a přímých styků mezi orgány státní moci a mezi společenskými organizacemi pracujících za účelem hlubšího vzájemného poznávání a sblížení národů obou států.

Čl. 10: V případě ozbrojeného útoku proti jedné z vysokých smluvních stran ze strany kteréhokoli státu nebo skupiny států bude to druhá smluvní strana považovat za útok i proti sobě a okamžitě jí poskytne veškerou pomoc včetně vojenské a rovněž podporu všemi prostředky, které má k dispozici uplatňujíc tak právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu podle článku 51 Charty Organizace spojených národů.

O opatřeních učiněných na základě tohoto článku uvědomí vysoké smluvní strany ihned Radu bezpečnosti Organizace spojených národů a budou postupovat podle ustanovení Charty Organizace spojených národů.

Komunistické vedení završilo proces likvidace výsledků pražského jara podepsáním československo-sovětské smlouvy na Pražském hradě.

„Velká proletářská kulturní revoluce“ v Číně – 1965–1969

Průběh represivní akce

Posluchači vykřikovali hesla a mávali malými rudými knížkami. Po vykřících „Ať žije náš vedoucí představitel, předseda Mao“ zaznělo „Hodně zdraví našemu druhému nejvyššímu veliteli Linovi, neustále stále zdraví!“ To odráželo nejen vysoké postavení Lin Piaa po IX. sjezdu strany, ale také skutečnost, že to byli přívrženci Lin Piaa, kdo chtěli udržet kult osobnosti a kdo zorganizovali tuto schůzi. Ujal se snad on vyšetřování mého případu?

V mém zorném poli se objevily dvě nohy, nějaký muž hovořil přede mnou. Představil mne posluchačům a zároveň krátce shrnul můj rodinný původ a můj osobní život. Již jsem si povšimla, že vždy, když revolucionáři líčili můj životní příběh, stávala jsem se v něm stále bohatší a můj způsob života dekadentnější a luxusnější. Nyní tato fraška dosáhla zcela fantastických rozměrů. Vzhledem k tomu, že jsem slíbila, že nebudu odpovídat a budu mlčet, byla jsem mnohem uvolněnější než při svém prvním „bojovém“ shromáždění v r. 1966. A přece, shromáždění se zvedlo a mnoho lidí se natlačilo kolem mne, aby na mne vykřičeli svůj hněv a pohoršení, když jim řečník sdělil, že jsem agentka imperialismu.

Tyto nadávky byly natolik nesnesitelné, že jsem instinktivně pozdvihla hlavu, abych jim odpověděla. Ženy tedy zvedly mé ruce spoutané železky s takovou brutalitou, že jsem se musela prudce ohnout, abych zmírnila bolest. Takto mne držely, dokud řečník neskončil svou denunciaci. A teprve když posluchači začali křičet hesla, uvolnily mi ruce. Později jsem se dověděla, že mne držely v „pozici tryskáče“, kterou vymysleli pro takové příležitosti revolucionáři. /.../

Jednotlivci, kteří se účastnili takovýchto mítinků, se dostávali do téměř hysterického stavu. Jejich křik přehlušoval hlas řečníka. Někdo mne ze zadu silně tlačil vpřed. Zakopla jsem a shodila mikrofon. Jedna z žen se sehnula, aby ho zvedla, zapletla se do drátů, upadla a mne strhla s sebou. Vzhledem k tomu, že jsem měla paže spoutané za zády, zhroutila jsem se v nepohodlné pozici s obličejem na podlaze; v nastalém zmatku mnoho dalších lidí upadlo přes nás. Všichni křičeli a bylo třeba několika minut, než se jim podařilo opět mne zvednout.

Naprosto vyčerpaná jsem naléhavě toužila po tom, aby již shromáždění skončilo, ale proslovy následovaly neustále jeden za druhým, jako kdyby všechny osoby stojící na tribuně chtěly přednést své příspěvky. Přestali mne napadat a vrhli se nyní do řečnického klání, v němž chtěl každý daleko hlasitěji pět chvály na Lin Piaa v co nejlichotivějších a nejvýstřednějších slovech, jež jim čínština mohla poskytnout.

Náhle se za mnou otevřely dveře, nějaký mužský hlas zakřičel, že kdosi odešel. Dopad jeho slov byl okamžitý. Byla jsem si tedy jista, že nějaká významná osobnost naslouchala ve vedlejší místnosti a její odchod způsobil, že pokračování pro ni zinscenovaného představení bylo zcela zbytečné. Někteří již odcházeli, jiní sahali po svých taškách a kabátech. Řečník spěšně prudce pronesl ještě několik hesel, aby je přítomní sborem zopakovali, ale téměř nikdo si ho již nevšiml. Dříve než se místnost vyprázdnila, zaznělo sotva několik hlasů. Již nikdo nevypadal, že by na mne měl zlost. Neusmívali se na mne, ale spíše si mne lhostejně prohlíželi. Byla jsem jednou z nesčetných obětí, které sloužily k oživení „bojových“ shromáždění. Udělali, co se od nich očekávalo, a nyní bylo po všem. Jedna ruka mne dokonce podepřela, když mne jakýsi muž vrazil. Všichni odcházeli a hovořili o běžných věcech, jako když odcházíte z kina.

Osobní svědectví jedné z pronásledovaných a uvězněných žen podává otřesnou charakteristiku poměrů v komunistické Číně v době, kdy se rozhodvalo, kdo bude oficiálně vyhlášen za nástupce Mao Ce-tunga. V průběhu dubna 1969, na IX. sjezdu KS Číny, byl tímto nástupcem prohlášen Lin Piao, o jehož stoupenčích se ve svědectví hovoří.

Černá kniha komunismu II, Praha-Litomyšl 1999, s. 74-75

■ Jaká scéna je vylíčena ve vzpomínce uvězněné ženy? Z čeho byla obviněna? Jak s ní vězňitelé zacházeli?

■ Jak se změnilo jejich chování po odchodu člověka, který sledoval a kontroloval popisované „bojové“ shromáždění?

Vzácná fotografie z akce Rudých gard. Trestají guvernéra Chej Jung-tiangu tzv. účesem jin-jang na bojové schůzi v září 1966. Na tabulce, kterou pověsili guvernérovi na krk, je napsáno „příslušník reakcionářské kliky“.